

PAGINA 11

KWARTAALBLAD VAN DE 11.11.11-BEWEGING

08/2009

**Werknemers zijn
geen gereedschap**

**Roos Van Acker
hamert erop!**

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE:

EDUCATIECEL: Claire Bracke,
Bart Demedts en Eddy Maes
BELEIDSDIENST: Rudy De Meyer
en Marc Maes

CONCEPT EN REALISATIE:

Metronoom, Antwerpen

FOTO VOORPAGINA:

Dieter Telemans

DRUK:

Druk In De Weer, Gent

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Bogdan Vanden Berghe
Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel

REDACTIE:

Pagina 11
Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel
Tel. 02 536 11 16
Fax 02 536 19 02
e-mail pagina11@11.be
www.11.be

NATIONAAL SECRETARIAAT:

11.11.11
Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel
Tel. 02 536 11 11
Fax 02 536 19 10

PROVINCIALE SECRETARIATEN:

11.11.11 ANTWERPEN
Patriottenstraat 27, 2600 Berchem
Tel. 03 281 06 62
Fax 03 281 06 89
e-mail antwerpen@11.be

11.11.11 LIMBURG
Pastorijstraat 40, bus 7,
3530 Houthalen-Helchteren
Tel. 011 87 14 80
Fax 011 85 14 93
e-mail limburg@11.be

11.11.11 OOST-VLAANDEREN
Dok Noord 5, 9000 Gent
Tel. 09 233 02 03
Fax 09 233 94 84
e-mail oost-vlaanderen@11.be

11.11.11 VLAAMS-BRABANT/BRUSSEL
Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel
Tel. 02 536 11 53 of 02 536 11 33
Fax 02 536 19 01
e-mail brabant@11.be

11.11.11 WEST-VLAANDEREN
Hugo Verrieststraat 22, 8800 Roeselare
Tel. 051 24 06 13
Fax 051 24 08 39
e-mail west-vlaanderen@11.be

Overname van (delen van) artikelen
is toegestaan, mits bronvermelding.

Pek en veren

Motovun, 9 augustus 2009

Beste lezers, doe mij een plezier. Als je in het najaar een hamer in de handen krijgt waar een petitie aan bengelt, teken dan de petitie en geef de hamer als de bliksem door aan wie toevallig in de buurt is. Doe het om de wereld te verbeteren, maar doe het vooral om mij te redden van pek en pluimen.

Het voorjaar was nogal hectisch, moet je weten. En toen ik in zeven haasten een actiemodel uit mijn hoed moest toveren, ben ik met het lumineuze idee van een estafettepetitie gekomen. Een verlicht

moment of een vlag van zinsverbijstering. De toekomst zal het uitwijzen.

"De estafettepetitie gaat van hand tot hand. Ze baant als het ware haar eigen weg door een netwerk van collega's, vrienden en kennissen. Een kruising tussen een lopend vuurtje en een boemerang. Na een duistere omzwerving valt de petitie terug in je eigen schoot." Zo heb ik het op papier gezet. Met een overtuiging alsof het een wiskundige formule was. Ik heb de ongelovige blikken genegeerd en de kritische commentaren eigenwijs afgewimpeld.

Maar hier in dit zorgeloos ingedommelde Kroatië krijgen mijn twijfels panische proporties. Waarom zouden mensen dit spelletje meespelen en volgzzaam de hamer van hand tot hand laten gaan? En een goede ziel moet dan aan het einde van de rit de hamer terugbezorgen aan het comité. Hoe haal ik het in mijn hoofd, er is niet eens een prijs te winnen. Laat ik mijn baard groeien en duik ik hier onder als dagloner, of keer ik terug naar de plaats van de misdaad en onderga deemoedig mijn lot?

Ik heb mij nochtans flink gehouden, de eerste dagen van de vakantie en mezelf wijsgemaakt dat ik volledig opging in de landschappen, de boeken en de drank. 11.11.11 en de campagne zouden mij niet vinden in dit verre schuiloord. Maar deze morgen zijn dakwerkers aan de slag gegaan bij de burens. Mannen met gespierde torso's, bloot en blinkend bruin als gepoetste schoenen. Dat wordt buik intrekken en smeren tegen zonnebrand, als ik hier in de gratie wil blijven. Maar erger is dat die mannen de godganse dag hameren. De daklatten moeten erop. 'We blijven er op hameren' zegt onze affiche. Probeer daar maar eens niet aan te denken. Ik zag ze zelfs op hun dak een hamer doorgeven, alsof het een estafette was. Vanavond zal ik weer dronken zijn.

BART DEMEDTS

Niet te missen in deze Pagina 11

- Alles wat je ooit wilde weten over de
gsm van Lieven Scheire p. 7

• Arbeiders onder druk

Een blik achter Aziatische en
Belgische fabrieksmuren p. 10

- Roos Van Acker op bezoek bij de
11.11.11-partner in Burundi p. 12

Meer dan SYMPTOMEN behandelen

Voor Geneeskunde voor de Derde Wereld is het recht op gezondheid een centraal thema. De organisatie wil, samen met haar partners in Palestina, Latijns-Amerika, Congo en de Filipijnen, meer doen dan enkel symptomen behandelen. Om slechte gezondheid(szorg) te bestrijden, bekampen zij het onrecht dat aan de basis ervan ligt.

In jullie werking gaan medische hulp en lobbywerk hand in hand.

Bert De Belder. Geneeskunde voor de Derde Wereld wil niet enkel hulp verlenen aan zieken, maar ook de oorzaak van die ziektes actief bestrijden. Veel mensen in het Zuiden kunnen geen gebruik maken van hun recht op gezondheidszorg. Wij willen hen bewustmaken van dat recht, en zo een tegenmacht opbouwen. Gezondheid is immers geen kwestie van toeval, maar een resultaat van allerlei sociale en maatschappelijke factoren. We pakken daarom niet enkel de symptomen van ziektes aan, maar ook de onderliggende onrechtvaardige verhoudingen. Door te lobbyen en betogen, ijveren wij voor een betere invulling van het recht op o.a. onderwijs, een goede woning, sociale zekerheid en waardig werk. Zo werken we automatisch ook aan een betere gezondheid. In Cuba voeren we bijvoorbeeld actie tegen de VS-blokkade, want die houdt ook medicijnen tegen.

De zesde Millenniumdoelstelling wil de verspreiding van hiv/aids, malaria en andere ziektes gestopt zien in 2015. Is dat een haalbaar doel?

Bert. De Millenniumdoelstellingen zijn vooral nuttig als ijkpunt, om te zien of de grote regeringen van deze wereld effectief iets doen om die doelstellingen te halen. Ze vormen ook een interessante insteek om concrete verhalen naar het grote publiek te brengen. Maar eigenlijk zijn wij geen voorstander van een aanpak die zich op één of enkele ziektes focust. Natuurlijk is het belangrijk dat men ziektes als aids intensief aanpakt, maar dat mag niet ten koste gaan van een globale aanpak.

Geneeskunde voor de Derde Wereld werkt samen met verschillende partners in het Zuiden. Wat doen zij?

Bert. Onder impuls van onze partners organiseren hele gemeenschappen van boeren of arme stedelingen zich om hun gezondheid in eigen handen te nemen. Ze richten een wijkapotheek op, of een gezondheidscomité dat initiatieven neemt rond afvalopgave en hygiëne. Veel van onze partners voorzien ook in een basisopleiding tot wijkgezondheidswerker. Gewone huisvrouwen worden zo een aanspreekpunt op het vlak van gezondheid. Met soms een eigen kliniekje waar ze medische basiszorg verstrekken. Je moet je daar niet te veel bij voorstellen. Vaak is dat maar een klein kamertje met een EHBO-kist en een klein apotheekje. Maar zulke vrijwilligers zijn van onschatbaar belang. Ze lobbyen vaak in hun eigen buurt of stad en proberen zo zelf op de overheid te wegen. Ze zijn in staat een hele dynamiek in gang te zetten.

Bert De Belder: 'Door te lobbyen en betogen, ijveren wij voor een betere invulling van het recht op o.a. onderwijs, een goede woning, sociale zekerheid en waardig werk. Zo werken we automatisch ook aan een betere gezondheid.'

FOTO GENEESKUNDE VOOR DE DERDE WERELD

CLAIRE BRACKE

• www.g3w.be

Werknemers zijn geen gereedschap. Dat is duidelijk. Toch is het een realiteit voor miljoenen werknemers in het Zuiden én in het Noorden. Hoe gaan we daar nu verandering in brengen? Heel wat factoren hebben invloed op de arbeidsmarkt. Eén ding is zeker: zonder internationale, bindende arbeidsnormen zal het nooit lukken.

Wat wil de campagne WAARDIG WERK bereiken?

ONZE MEETLAT

Op het vlak van de arbeidsrechten bestaan er ondertussen heel wat normen, richtlijnen en gedragscodes. De meest uitgewerkte arbeidsnormen zijn die van de Internationale Arbeidsorganisatie. De IAO (ILO in het Engels) is een overlegplatform binnen de Verenigde Naties waar regeringen, vakbonden en werkgevers elkaar treffen. De arbeidsnormen van de IAO hechten veel belang aan de vrijheid van vereniging, het verbod op dwangarbeid, op kinderarbeid en discriminatie op het werk. Zij vormen – samen met de verdragen op het vlak van mensenrechten – de meetlat om na te gaan of werknemers hun arbeid leveren in waardige werkomstandigheden.

Als we met deze meetlat op stap gaan, merken we al gauw dat die normen op het terrein dikwijls dode letter blijven. Ze worden voortdurend geschonden. Nochtans verboden heel wat landen zich ertoe om die normen op te nemen in de nationale wetgeving. Maar in de praktijk gaat de toepassing ervan geregeld de mist in. Een gebrek aan controle of aan goodwill vanwege de

overheid vormt hier vaak het probleem. De IAO kan enkel morele druk uitoefenen maar op geen enkele manier afdwingbare regels opleggen.

Met onze meetlat kunnen we dus wel meten, maar om verbetering af te dwingen hebben we bindende regels nodig.

WAARIN EEN KLEIN LANDJE GROOT KAN ZIJN

Bindende regels zijn er wel voor bloemetjes op een alpenweide en exotische diersoorten. Zij genieten een betere bescherming dan de textielarbeiders in Thailand. We weten tot na de komma hoeveel calorieën en we met ons vruchtensap binnen krijgen, dankzij de Europese regelgeving. Het gehalte bloed, zweet en tranen van de Zuid-Afrikaanse

fruitplukkers moet niet op het etiket. Daar willen we met de campagne Waardig Werk verandering in brengen. Dat kan niet zo moeilijk zijn, want België en Europa beschikken over middelen om betere arbeidsnormen af te dwingen.

Concreet vragen we een wet die de in België gevestigde bedrijven verplicht om kenbaar te maken onder welke arbeidsomstandigheden zij produceren. We willen weten welke arbeid er schuil gaat achter de spullen die we kopen. En dat voor de hele productieketen. Bovendien willen we het kunnen controleren. Dat maakt het mogelijk om actie te voeren, zoals de Zuid-Afrikaanse vakbond Sikhula Sonke (zie kader).

België moet haar overheidssteun gebruiken om betere arbeidsnormen af te dwingen.

STOK ACHTER DE DEUR

België beschikt over middelen om betere arbeidsnormen af te dwingen. Zo geeft het overheidssteun aan bedrijven die handel drijven met en investeren in het Zuiden. Het risico van zo'n transacties kunnen de bedrijven – met

We weten tot na de komma hoeveel calorieën we met ons vruchtensap binnen krijgen. Maar het gehalte bloed, zweet en tranen van de fruitplukkers moet niet op het etiket!

Britse warenhuisketen onder druk

Tesco, een Britse supermarktketen, neemt een groot deel van haar fruit af in Zuid-Afrika. De loon- en werkomstandigheden bij de leveranciers zijn slecht. Sikhula Sonke, een Zuid-Afrikaanse vakbond, zet Tesco onder druk met acties tot in Groot-Brittannië.

De leveranciers van het fruit en de wijn die Tesco verkoopt, betalen minder dan het minimumloon en stellen geen beschermingskledij ter beschikking. Ook de huisvesting van de landarbeidsters is ondermaats. Maar de vakbond Sikhula Sonke kreeg geen gehoor als ze dit aanklaagde.

BIJ DE AANDEELHOUDERS

Samen met de Britse ngo Action Aid kocht de vakbond drie aandelen van de holding Tesco. Gertruida Baartman, een landarbeidster, ging in 2006 met de hulp van Action Aid naar

de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering in Groot-Brittannië. Ze is een alleenstaande moeder met twee kinderen. "Ik krijg niet genoeg loon om mijn kinderen voldoende eten te geven. Met blote handen moeten we in de pesticiden werken", gooide ze de aandeelhouders voor de voeten. Ze bracht ook een sterke getuigenis over haar huis zonder water of elektriciteit en over de methodes die de koppelbazen hanteren. Haar getuigenis zette de aandeelhouders ertoe aan om Tesco te verplichten een onafhankelijk onderzoek te laten uitvoeren over de arbeidsomstandigheden bij hun Zuid-Afrikaanse leveranciers. En de resultaten ervan te publiceren.

VOLHARDEN

In 2007 stond Gertruida er terug om aan de aandeelhouders te melden dat ze nog geen verbetering merkten. "Onze kinderen gaan nog altijd met honger naar bed en we

"Ik krijg niet genoeg loon om mijn kinderen voldoende eten te geven. Met blote handen moeten we in de pesticiden werken." Gertruida Baartman, een Zuid-Afrikaanse landarbeidster, wees de aandeelhouders van Tesco op de erbarmelijke arbeidsomstandigheden bij de leveranciers van hun fruit en wijn.

FOTO SIKHULA SONKE

moeten nog altijd met pesticiden werken met onze blote handen." Action Aid blijft de acties van Sikhula Sonke steunen tot Tesco zorgt voor betere loon- en arbeidsomstandigheden bij haar leveranciers.

• www.actionaid.org.uk

Europa rolt over de hele wereld de rode loper uit voor de eigen bedrijven. Dikwijls ten koste van de werknemers.

staatswaarborg – laten verzekeren bij de federale Delcreditedienst. In 2007 ging het over 19,9 miljard euro aan transacties.

Aan die staatswaarborg kan België striktere voorwaarden vasthangen. Nu verbinden de bedrijven zich tot respect van de fundamentele arbeidsnormen. Maar daarvoor volstaat een verklaring op eer en de controle is zo goed als onbestaande. Dat kan beter!

De campagne Waardig Werk eist daarom een aanpassing van de wet op de Delcreditedienst. Het komt er vooral op aan dat er bindende engagementen komen én dat er voldoende controle is op de naleving ervan. Uiteraard door onafhan-

kelijke experts. Een regeling die ook moet gelden voor andere vormen van overheidssteun.

RODE LOPER

Op wereldvlak beschikt de Europese Unie natuurlijk over meer hefbomen dan België om druk uit te oefenen op bedrijven. Maar ze doet net het omgekeerde! Ze rolt over de hele wereld de rode loper uit voor de eigen bedrijven. Daarbij legt de EU liever niet te veel regels en

IMF EN WERELDBANK ONDERMIJNEN ARBEIDSNORMEN

Grote economische spelers, zoals het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank, lenen geld aan landen die het nodig hebben. De voorwaarden die ze daaraan verbinden sturen vooral aan op winst en competitiviteit. Ze gaan ten koste van de bescherming van de werknemers. Zo vindt de Wereldbank dat werknemers in verschillende, soms minderwaardige statuten moeten kunnen werken, en op oncomfortabele en ongebruikelijke uren. Afdanken moet vlot kunnen en zonder al te veel kosten. Onder druk van vakbonden en sociale organisaties krabbelt de Wereldbank al een beetje terug. Maar om het echte beleid van IMF en Wereldbank bij te sturen, zal nog veel meer druk nodig zijn.

Financiële crisis rampzalig voor tewerkstelling

Volgens de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) bedreigt de financiële crisis 40 miljoen jobs wereldwijd. Opkomen voor waardig werk betekent dan ook eisen stellen om zo'n crisis in de toekomst te vermijden.

De voorbije decennia zagen we een (lichte) toename van de inkomens en de tewerkstelling in de ontwikkelingslanden. De economische groei in China had een grote invloed op die cijfers, maar ook elders noteerde de Verenigde Naties vooruitgang. Zo daalde de voorbije vijftien jaar het aantal extreme armen met 400 miljoen. Daar kwam bruusk een einde aan met de financiële crisis. Miljoenen jobs kwamen op de tocht te staan door de economische terugval. Naast de daling van de tewerkstelling is vooral de toename van het aantal 'werkende armen' verontrustend. Het gaat hier over het 1,4 miljard mensen dat werkt voor minder dan € 1,50 per dag. Volgens schattingen van de Verenigde Naties steeg het aantal werkende armen alleen al in 2008 met 77 miljoen. Vooral vrouwen zijn daar het slachtoffer van. Redenen genoeg voor de campagne Waardig Werk om ook maatregelen te eisen om financiële crisissen in de toekomst te vermijden.

wetten in de weg. Ze heeft vooral aandacht voor de winsten en de versterking van het concurrentievermogen van de eigen bedrijven. Vaak ten koste van de bescherming van de werknemers.

Concreet richten wij onze pijlen op de handelsakkoorden die de EU afsluit met derde landen zonder daarbij voldoende rekening te houden met de gevolgen voor de werknemers. Wij willen dat de Europese Commissie de

sociale dimensie in het oog houdt bij de formulering én de uitvoering van zo'n akkoord. Ook voor de investeringsregels in dergelijke handelsakkoorden. Vakbonden, sociale organisaties, ngo's ... moeten hier zeker mee aan tafel zitten.

We rekenen op onze kersverse Europarlementsleden om de politiek van de Europese Unie te keren naar meer aandacht voor de internationale arbeidsnormen.

KLACHTEN ERNSTIG NEMEN

We willen bindende regels met sancties als bedrijven ze niet respecteren. Maar bij wie leg je klacht neer als je schendingen van de arbeidsnormen vaststelt? En waar?

De mogelijkheid om klacht neer te leggen bestaat al. Je kan dat doen bij het Nationaal Contactpunt voor de toepassing van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen. De OESO, een club van dertig rijke landen, heeft richtlijnen opgesteld met normen voor bedrijven. Maar die zijn niet bindend en klachten over schendingen van arbeidsrechten blijven meestal zonder gevolg.

Nochtans zou een degelijk uitgewerkt klachtenmechanisme al een belangrijke stap in de goede richting inhouden. België heeft hier nog een lange weg af te leggen. Anderen landen zoals Nederland, Groot-Brittannië en Canada, staan al stappen verder bij de uitwerking van een goed werkend Nationaal Contactpunt. Ook hier is er nog werk aan de winkel voor onze politici.

EDDY MAES

- www.waardigwerk.be
- www.ilo.org

WE BLIJVEN EROP HAMEREN!

De campagne Waardig Werk eist bindende regels, controles en sancties. De parlementsleden moeten bij wet regelen dat je werknemers, waar ook ter wereld, niet mag uitbuiten.

Daar blijven we op hameren, met een petitie.

En dat hameren doen we ook letterlijk met de 'geef-de-hamer-door-petitie'. De petitielijst hangt aan een hamer die je doorgeeft aan vrienden en kennissen.

Meer info op www.waardigwerk.be.

Je kan de petitie online tekenen op www.hamererop.be.

De eisen

De campagne Waardig Werk eist van onze politici betere en bindende regels die de rechten van de werknemers wereldwijd beschermen.

Kort samengevat gaat het over:

- 1. We willen weten welke arbeid er schuil gaat achter de spullen die we kopen.**
- 2. We willen een Europa dat niet alleen denkt aan winst en competitiviteit, en werknemers de tol betalen.**
- 3. België en Europa beschikken over hefboomen om druk uit te oefenen op bedrijven. Nu nog de politieke wil om ze te gebruiken.**
- 4. Het IMF en de Wereldbank moeten stoppen met het ondermijnen van de bescherming van werknemers.**
- 5. Bij financiële crisissen betalen werknemers steeds de rekening. Stop financiële speculatie.**

Meer uitleg over deze eisen vind je op www.waardigwerk.be

Lieven Scheire legt uit: wat eist 11.11.11?

Het wereldrecord 'de eisen van 11.11.11 toelichten' ligt aan diggelen. Lieven Scheire, bekend van onder andere Neveneffecten, loodst je in 6 minuten en 11 seconden door het waarom en het hoe van dwingende regels voor bedrijven. Mét tekeningetjes.

In het filmpje 'Lieven Scheire hamert erop' legt Lieven op een begrijpelijke manier uit waarom zoveel mensen nog in onwaardige omstandigheden werken, en hoe dat kan veranderen. Dat doet hij met handen en voeten, en aan de hand van geestige tekeningen.

Hij volgt in het filmpje het productieproces van een gsm. Een toestel dat zowat iedereen op zak heeft en waarvan er elke seconde 36 gemaakt worden. Op die manier vertelt hij je meer over de arbeidsomstandigheden in een geglobaliseerde economie. Na een snelle vlucht over de productie in lageloonlanden, stelt hij de evidente vraag: "Zijn er dan geen regels?" Waarom treden de regeringen of de grote merken niet op tegen erbarmelijke arbeidsomstandigheden? En waarom blijven de 'internationale arbeidsnormen' dode letter? Het antwoord laat niet lang op zich wachten: er zijn wel veel regels en wetten, maar niemand leeft ze na. En dus moeten er dwingende wetten en regels komen, waar bedrijven niet onderuit kunnen, weet Lieven. Hij heeft het alvast begrepen, nu de rest van de wereld nog!

STOOMCURSUS

In amper 6 minuten ben je volledig mee met de eisen van de campagne **Waardig Werk**. Je kan het filmpje vanaf eind augustus bekijken op www.waardigwerk.be.

'Lieven Scheire hamert erop' is de ideale introductie op het campagnethema: kort, bondig en vooral duidelijk. Aan de hand van het filmpje breng je iedereen snel up-to-date in je vereniging of op acties. Je kan er ook mee aan de slag in de klas. De leerlingen van de 3e graad secundair kunnen met een werkblad dieper graven in de problematiek. Je kan het werkblad gratis downloaden op www.11.be/educatie (luikje 'Secundair onderwijs')

Sharkmart, the sequel

Vorig jaar waagden 1184 jongeren hun kans op Sharkmart, het interactieve internet spel van 11.11.11. Ook dit jaar kan je vanaf 7 oktober tot 4 november aan de slag op de *new and improved* Sharkmart. Je krijgt er een job in een bedrijf ergens ter wereld, die je zo goed mogelijk moet uitvoeren. Maar kijk uit, elke keuze die je maakt heeft gevolgen, ook voor je collega's. En voor je het weet sta je op straat en moet je op zoek naar een nieuwe job. Je speelt Sharkmart individueel tegen alle andere spelers. Maar je kan

je ook als groep inschrijven en spelen tegen je vrienden, klas, jeugdhuis of jeugdvereniging. Vanaf 1000 punten maak je kans op een reischeck van Joker. Vier woensdagen op rij start de spelronde opnieuw, zodat je vier maal kans maakt op één van de prijzen. Registreer je vanaf half september op www.sharkmart.be en waag je op de virtuele arbeidsmarkt!

• www.sharkmart.be

FOTO: OXFAM INTERNATIONAL

11.11.11 blijft actief in de internationale STOP EPA-campagne, die actie voert tegen deze Economische Partnerschapsakkoorden. De Europese Unie probeert daarmee de grenzen van haar vroegere kolonies wagenwijd open te duwen. Dat is nog maar half gelukt. En het verzet ertegen blijft aanhouden.

En dan is er nog de voortdurende tegendruk waaraan de regeringen van de ACP-landen blootstaan. Het protest tegen de geplande EPA's komt vooral van boerenorganisaties. De lokale kleinschalige landbouw komt immers in rechtstreekse concurrentie te staan met de hoogtechnologische Europese boeren. Een ongelijke strijd die de landbouw in het Zuiden vernietigt. Maar ook vakbonden, lokale handelaars en ondernemers sluiten zich aan bij het protest.

DEADLINE NIET GEHAALD

De STOP EPA-campagne die in 2004 van start ging, haalde de EPA's uit de handen van bureaucraten en diplomaten en maakte er een publieke en politieke kwestie van. Daardoor kwam er meer informatie vrij, ontstond er een omvangrijker debat en moesten politici zich meer verantwoorden. ACP-regeringen werden kritischer of zagen zich gesteund in hun afwijzing. Met als gevolg dat de onderhandelingen strop liepen.

De oorspronkelijke bedoeling was om tegen eind 2007 zes volledige regionale EPA's af te sluiten met de 76 ACP-landen. Enkel de vijftien Caraïbische landen gingen op zo'n regionaal akkoord in. De EU kreeg dus maar in één van de zes regio's haar zin. Maar in de overige vijf regio's begon de Europese Commissie druk uit te oefenen op individuele landen. Ze probeerde dan minstens een voorlopig akkoord af te sluiten over de afschaffing van de invoertaksen op de goederenhandel. Twintig landen bezweken onder die druk. De score – in landen uitgedrukt – stond eind 2007 op 35 (met regionale of voorlopige EPA) tegen 41 (zonder EPA).

AANHOUDEND VERZET

Sinds september 2002 onderhandelt de Europese Unie met de zogenaamde ACP-landen: 76 landen uit Afrika, de Caraïben en de Stille Oceaan. De EU noemt de akkoorden Economische Partnerschapsakkoorden, maar ze wil vooral zeer ruime vrijhandelsakkoorden, die een verregaande liberalisering moeten doorvoeren, o.a. voor de handel in goederen en diensten. Ze wil zo veel mogelijk invoertaksen afgeschaft zien, investeringen vrijmaken en wil concurrentieregels opleggen. Volgens de EU moeten de EPA's het economische en handelsbeleid van de ACP-landen vastleggen voor de volgende 15 à 20 jaar. Maar voor de meeste ACP-landen gaat dit veel te ver. Zij willen zich niet laten vastpinnen volgens de wensen van de EU. Bovendien twijfelen ze – zeker met de huidige financiële crisis – of het liberaliseringsrecept van de EPA's wel werkt. Ze vrezen dat ze kwetsbare sectoren onderuit zullen halen. De Europese multinationals krijgen immers gewoon vrij spel.

VERLENGINGEN BRENGEN GEEN DUIDELIJKHEID

Sinds eind 2007 is er aan deze situatie weinig veranderd. Geen enkele van de vijf regio's heeft een EPA goedgekeurd. Zambia is het enige land dat sindsdien een – zij het voorlopig en beperkt – akkoord aanvaardde. Huidige landenscore is dus: 36-40. De bereikte akkoorden zijn ondertussen nog altijd niet officieel ondertekend. De geparafeerde documenten liggen bij juristen en vertalers die de teksten moeten nazien, corrigeren en vertalen naar al de vereiste officiële talen (in de EU zijn dat er maar liefst 23). Pas dan worden de teksten voorgelegd aan de regeringen voor goedkeuring en ondertekening. Tot nu toe hebben slechts 20 van de 76 ACP-landen effectief iets ondertekend.

EPA-KLUWEN NOG NIET ONTWARD

De EPA-onderhandelingen blijven zeer stroef verlopen, dat is duidelijk. Zij verlopen nu op drie sporen tegelijk. Ten eerste zijn heel wat ACP-regeringen helemaal niet gelukkig met de akkoorden die de EU hen eind 2007 heeft opgedrongen. Ze onderhandelen sindsdien over een wijziging van verschillende bepalingen. Zij willen bijvoorbeeld betere bescherming van hun voedselzekerheid en hun ontluikende industrie. Zolang de EU hen geen garanties geeft, ondertekenen ze niet. Ten tweede veroordelen de meeste ACP-landen het afsluiten van akkoorden met individuele landen, waarmee de EU haar regionale aanpak eind 2007 verliet. Zij proberen terug tot regionale overeenkomsten te komen. Ten derde blijft de EU erop aandringen dat de regionale EPA's zeer verregaande liberalisering zouden bevatten. Maar de meeste regio's zijn daar niet voor te vinden. West-Afrika bijvoorbeeld wil wel een regionaal akkoord over de afschaffing van de invoertaksen, maar niet over o.a. diensten en investeringen. Bovendien wil de regio maar 60% van haar invoertaksen afschaffen in 25 jaar, terwijl de EU 80% eist in 15 jaar.

EUROPEES PARLEMENT BLAFT MAAR BIJT NIET

Tijdens de eerste maanden van 2009 was 11.11.11, samen met haar Europese collega's, heel actief in het Europees Parlement. De parlementsleden moesten zich immers uitspreken over alle akkoorden die eind vorig jaar waren afgesloten. De standpunten van de parlementsleden over de EPA's liepen erg uiteen. De aanhoudende STOP EPA-campagne had de oppositie tegen de EPA's duidelijk doen groeien. Zo formuleerde de campagne in februari een honderdtal amendemen-

Als de geplande EPA's groen licht krijgen, zullen veel boeren in het Zuiden daaraan ten onder gaan. Hun lokale kleinschalige landbouw komt immers in rechtstreekse concurrentie te staan met de hoogtechnologische Europese boerenbedrijven. Een ongelijke strijd die de landbouw in het Zuiden vernietigt. FOTO MARC GOLDSCHTEIN

ten op de ontwerp-resoluties en vond ze snel parlementsleden om die in te dienen. Uiteindelijk zorgde de EPA-controverse voor meer dan 800 amendementen. Helaas bleek de oppositie net niet sterk genoeg. Bovendien leidden een offensief van de Europese christendemocratische fractie en enkele rondjes politiek getouwtrek tot de goedkeuring van de EPA's met een grote meerderheid. Gelukkig raakten slechts twee EPA's op tijd juridisch in orde voor de stemming. Enkel de Caribische EPA en de voorlopige goederen-EPA met voorkust kwamen er dus door.

NIEUW BLOED VOOR DE STOP EPA-CAMPAGNE

Binnenkort moet het Europees parlement zich opnieuw over de EPA's buigen. Slechts een derde van de parlementsleden is na de verkiezingen van juni teruggekeerd. De STOP EPA-campagne zal de parlementsleden opnieuw bewerken met haar analyses en standpunten. De plannen daarvoor liggen klaar, *made in de Vlasfabriekstraat*.

Op initiatief van 11.11.11 vond er in juni een Europese strategievergadering plaats met 25 mensen uit 14 landen. Verschillende organisaties vernieuwden hun engagement en de campagne mocht nieuwe organisaties uit Spanje, Italië en Zweden verwelkomen. Na de zomer start de campagne allerlei gecoördineerde lobbyacties op, gericht op het Europees parlement, de Europese Commissie en de Europese Raad. De kans dat de media daar veel aandacht zullen aan besteden is misschien niet groot. Maar de Europese besluitvormers zullen er moeilijk naast kunnen kijken.

MARC MAES

• www.11.be/epa

Niet alleen in het Zuiden blijft het protest tegen de EPA's groot. De internationale STOP EPA-campagne voert al sinds 2004 actie tegen de akkoorden, zoals hier in januari in Brussel. De campagne zal de leden van het vernieuwde Europees parlement blijven confronteren met haar standpunten. FOTO ILONA PLICHART

Arbeiders ONDER DRUK

Om de boodschap van haar campagne 'Stop! Werknemers zijn geen gereedschap' kracht bij te zetten, stelde Oxfam-Solidariteit de fototentoonstelling 'Arbeiders onder druk' samen. De tentoonstelling gunt je een kijk achter de fabrieksmuren van Aziatische en Belgische bedrijven. Een dertigtal foto's van Tineke D'haese en Eric de Mildt tonen de dagelijkse realiteit achter begrippen als flexibiliteit, delokalisering en race-to-the-bottom. Want overal ter wereld staan arbeiders onder zware druk.

Thuiswerksters in Thailand werken vaak zonder enige vorm van sociale bescherming. Als ze ziek worden, kunnen ze nergens op terugvallen. FOTO TINEKE D'HAESE

Een vrouw snijdt de stof bij het luxe-lingeriebedrijf Vandevelde in Schellebelle. Een groot deel van de productie gebeurt in Hongarije, Tunesië en China. FOTO ERIC DE MILDT

RECHTS: Deze man werkt als tapijtenwever bij het bedrijf Prado in Kuurne. Het lawaai van de machines is oorverdovend, maar met een koptelefoon en oordopjes wapenen de werknemers zich ertegen. FOTO ERIC DE MILDT

ONDER: Jonge arbeidsters in een katoenspinnerij in Bandung, Indonesië. Waardig werk is ook hier soms ver te zoeken. FOTO TINEKE D'HAESE

Cambodjaanse arbeidsters stikken badpakken voor de internationale markt. FOTO TINEKE D'HAESE

Bij Bombardier in Brugge bouwt men trein- en tramstellen. Het lassen is zwaar werk. FOTO ERIC DE MILDT

Oxfam-Solidariteit heeft **kant-en-klare fototentoonstellingen** ter beschikking over verschillende onderwerpen, ideaal om thema-avonden, debatten, conferenties of solidariteitsactiviteiten rond Noord-Zuidonderwerpen te ondersteunen. Voor meer info en reservaties kan je Tineke D'haese contacteren op tineke.dhaese@oxfamsol.be of 02/501 67 23.

VROUWEN als MOTOR van ontwikkeling

In het kader van het programma Leefwereld trok
een ploeg van VijfTV eind mei naar Burundi.

Roos Van Acker volgde er het werk van de Burundese
11.11.11-partner Association Femmes Juristes, die
opkomt voor vrouwenrechten.

De camera's van VijfTV volgden Roos Van Acker en Eva Palmans, coördinator van het 11.11.11-kantoor in Bujumbura, tijdens hun ontmoetingen met de plaatselijke bevolking. FOTO'S ©VIJFTV

Hoe heb je het contact met de Burundezen ervaren?

Roos Van Acker. Ik was wat bang dat ik voyeuristisch zou overkomen, maar de vrouwen waren heel open. Ze vertelden hun levensverhalen tot in de kleinste details. Dat waren gesprekken met veel tranen en stiltes, ja. Maar ze begrepen wel waarom we hun verhaal wilden horen. Veel mensen klampten ons aan, en allemaal wilden ze iets van ons. Wij als rijke muzungu (blanken) zouden wel een oplossing hebben. Zo kwam iemand zijn doodziek kindje in onze armen leggen, in de hoop het naar het ziekenhuis te krijgen. We hebben dat uiteraard gedaan, maar je beseft maar al te goed dat je niet iedereen kan helpen. Dat vrat echt aan me. Gelukkig zitten er in de regio veel organisaties zoals Association Femmes Juristes, die hard werken om aan zulke situaties een einde te maken. De vrouwen van AFJ zijn echt straffe advocaten én straffe madammen. Wat ze doen om de situatie van de vrouwen te verbeteren, is echt bewonderenswaardig.

Welke ontmoeting is je het meest bijgebleven?

Roos. Mijn ontmoeting met Violet heeft me enorm aangegrepen. Violet is 17 en werd op haar twaalfde

Bouwstenen van de samenleving

Met de steun van de Belgische ontwikkelingssamenwerking - DGOS besliste VijfTV een programma te maken over ontwikkelingssamenwerking en de Millenniumdoelstellingen. Zes afleveringen lang volgen de kijkers bekende Vlaamse vrouwen naar het Zuiden, waar ze zij aan zij leven met de lokale vrouwen. "We wilden af van het beeld van de bekende blanke die eens gaat kijken hoe het er bij de arme mensen aan toe gaat, en 's avonds op hotel gaat slapen", vertelt Kim Neuskens, eindredacteur bij VijfTV. "Sandrine Van Handenhove, Sophie De Waele, Annelies Rutten, Evy Gruyaert en Roos Van Acker woonden en werkten bij de vrouwen ter plaatse, wat natuurlijk zorgt voor een veel sterkere, diepgaander band." Rode draad van het programma is de positie van de vrouw. "Niet alleen omdat VijfTV een vrouwenzender is. In ontwikkelingslanden zijn vrouwen dikwijls de bouwstenen van de samenleving en de motor achter ontwikkelingsprojecten," aldus Kim Neuskens. "We willen laten zien dat vrouwen in het Zuiden heel veel met ons gemeen hebben. Alleen hebben zij het veel minder goed getroffen."

verkracht toen ze een wandeling maakte in het bos. De dader werd veroordeeld tot het betalen van een geldsom. Maar geld krijgen voor seks, dat vond haar vader naar prostitutie ruiken. Dus verstootte hij haar. Ze werd een tweede keer verkracht, door dezelfde man dan nog, kreeg van hem een kind dat na zes maanden stierf, en bleek dan nog met het hiv-virus besmet. Haar moeder steunt de beslissing van haar man, want zo hoort het in Burundi. Je hebt er als vrouw nauwelijks rechten. Het verhaal van Violet maakte me zo droevig en kwaad, dat we samenlegden voor een stukje grond en een huisje voor het meisje. In september wil ik teruggaan om te zien hoe het met haar gaat. Maar ook aan medicijnen geraken is in Burundi niet makkelijk ... En verhalen zoals dat van Violet hoor je jammer genoeg overal. Pas op, Burundi is een prachtig land hé. Dat bergachtig landschap, die natuur! Maar je ziet nog duidelijk de sporen van de oorlog. De economie is een ramp en qua organisatie ... tja. Onze terugvlucht vertrok om twee uur 's nachts. Maar toen we op de luchthaven toekwamen was die potdicht! Alle lichten uit en geen mens te bespeuren. Je kan je zoiets echt niet voorstellen.

Je hebt voor je job al veel gereisd.

Was deze reis nu anders?

Roos. Zeker weten. Mijn rol was compleet anders. Ik was niet in Burundi als reporter of presentator, maar gewoon als mezelf. Tijdens Peking Express heb ik veel gezien, en daar was ook miserie en armoede bij. Je doet immens veel indrukken op, maar je draait een knop om want je moet verder. Mijn bezoek aan Burundi was zoveel confronterender. Je hebt tijd om echt met de mensen te praten, je staat in nauw contact met hen en luistert naar hun concrete problemen. Heel emotioneel ook allemaal. Dat zal in het

Association Femmes Juristes (AFJ)

AFJ is een groep van vrouwelijke juristen die wil bijdragen aan de vermindering van sociaal onrecht tegen vrouwen en kinderen. Vrouwen spelen een erg belangrijke rol in het vredes- en verzoeningsproces in Burundi. Maar ze zijn ook de grootste slachtoffers van geweld en discriminatie. AFJ wil discriminerende wetten uit de Burundese wetgeving verwijderen en zorgen voor een rechtvaardiger wettelijk kader. Een opmerkelijk resultaat van haar lobbywerk is de vernieuwde kieswet. Die bepaalt dat 30% van de kandidaten op de kieslijsten en 30% van de verkozenen vrouw moet zijn. Een serieuze stap vooruit. AFJ organiseert daarnaast wetswinkels in de verschillende provincies. Ze biedt de meest kwetsbare groepen juridisch advies en bijstand. Ze leidt ook de 'parajuristen' op, vrijwilligers die dankzij een juridische basisvorming in staat zijn slachtoffers van mensenrechtenschendingen bij te staan of door te verwijzen naar de juiste instanties.

programma wel duidelijk worden, want ik kon elke dag mijn emoties de vrije loop laten voor de camera, in een soort dagboekkamer. Ik was nooit eerder in Afrika geweest, maar reisde wel al door arme gebieden. Ik dacht dus dat ik wel tegen wat miserie bestand was. Maar de realiteit was enorm heftig. Als Westerse vrouw geloof je gewoon niet dat zulke situaties nog bestaan, en je staat zo machteloos! De vrouwen daar beseffen meestal niet eens dat het ook anders kán. Geen grondrecht, geen erfrecht, geslagen worden door je man ... het maakt gewoon deel uit van hun leven. Association Femmes Juristes wijst hen op hun rechten, leert hen niet met zich te laten sollen. Maar het besef is nog veraf.

CLAIRE BRACKE

"De vrouwen van AFJ zijn echt straffe advocaten én straffe madammen. Wat zij doen om de situatie van de vrouwen te verbeteren, is echt bewonderenswaardig."

ROOS VAN ACKER

Roos Van Acker: "Ik reisde voor m'n job al vaker door arme gebieden. Ik dacht dus dat ik wel wat miserie kon verdragen. Maar de situatie in Burundi heeft me enorm aangegrepen. Je kan je als Westerse vrouw gewoon niet voorstellen dat zulke situaties nog bestaan."

De zes reportages rond de Milenniumdoelstellingen kan je in het najaar zien op VijfTV.

• www.vijftv.be

Festival TROPICAL

Voor deze editie van 'In de Kijker' trokken we begin juli naar Puurs, waar een enthousiaste bende het wereldfestival Simmerdown ineenbokst. Goeie muziek, temperaturen boven de dertig graden én in het kader van waardig werk, zo hebben we het graag!

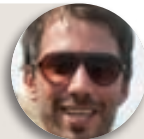
Ruth Schelfhout: "Sinds de eerste editie drie jaar geleden, steunt Simmerdown telkens een organisatie die zich inzet voor een betere wereld. Dit keer kozen we voor de campagne Waardig Werk. Sommige leden van het 11.11.11-comité in Puurs zijn ook actief in de organisatie van Simmerdown, dus grote moeilijkheden waren er niet."

Bert Van Assche: "De vorige twee edities hielp ik telkens de boel opstellen en afbreken. Dit jaar kwam een postje vrij in

de werkgroep die de wereld- en infomarkt op poten zet.

De kringloopwinkel van Puurs legt al een tijdje exotische spullen opzij voor hun kraam op Simmerdown: een masker uit Thailand, een siertajine uit Marokko ... Je kan hier echt koopjes doen!"

Kristof Cools: "Met een bende vrienden sta ik op Simmerdown in voor de workshops en randanimatie. Er is vanalles te doen. Circuskunsten, Jamaicaans en salsadansen, percussie, en een vuurspektakel als afsluiter. Zelf gaan we als prospectie zoveel mogelijk naar andere festivals (lacht). Maar het is wel werken, zeker de dag zelf. Gelukkig kunnen we rekenen op een legertje vrijwilligers."

Leen De Bleser: "Ik sta mee in voor het wereldbuffet. Een ploeg vrijwilligers van de wereldwinkel werkt daarvoor o.a. samen met Justine, een echte Afrikaanse mama, die heerlijke kipperechten klaarmaakt. Verschillende families uit Puurs maken ook gerechten klaar uit hun thuisland. Zo kunnen

we ook Afghaanse, Armeense, Koreaanse, Tanzaniaanse en Keniaanse specialiteiten aanbieden"

Elke Adriaenssens: "Voor de uitwerking van het kinderdorp zijn we uitgegaan van het thema van deze Simmerdown: waardig werk. Alle kinderen krijgen een 'arbeidskaart' waarop ze bij elke activiteit een stempel krijgen. Een volle stempelkaart kunnen ze bij de 'vakbond' inruilen voor een cadeautje. We willen zoveel mogelijk meegeven zonder met een belerend vingertje te staan zwaaien."

Kristof Cleymans: Ik ben trekker van Simmerdown en verzorg onder andere de contacten met muziekgroepen. Vroeger stond het podium in een tent, maar nu ze gewoon buiten staat, zorgt dat toch voor een betere sfeer. Zeker met dit tropisch weer! Het muzikale programma wordt meestal op café tussen pot en pint beslist (lacht). Het is een toffe bende, dat is denk ik onze kracht. Het mag wel plezant blijven, hé."

CLAIRE BRACKE

• www.simmerdown.be

FOTO: BENJAMIN INEELBOERT

breed • uit

THE BIG ASK AGAIN Op 29 augustus zijn we ongeveer 100 dagen verwijderd van de VN-klimaatop in Kopenhagen, waar wereldleiders voor een opvolger van Kyoto moeten zorgen. Die dag nemen Nic Balthazar en de Klimaatcoalitie in Oostende 'The Big Ask again'-clip op. Met een wervelende danschoreografie willen ze politici de hitte doen voelen van een massa mensen, die allemaal politieke actie verwachten om het klimaat en onze toekomst te redden. Bekende koppen Buscemi, Luc Devos, Lady Linn en Muriëlle Scherre zullen de dans aanvuren. Ze verwachten 10 000 mensen, je weet dus waar naartoe op 29 augustus.
www.thebigaskagain.be

VILLA PACE 2009 Op 5 en 6 september staat de hele Sint-Niklase binnenstad in rep en roer. Tijdens het stadsfestival Villa Pace vinden er een heleboel tentoonstellingen en lezingen plaats, met als centraal onderwerp het 11.11.11-thema 'Waardig Werk'. Dit jaar is er opnieuw een uitgebreide wereldmarkt, waar ngo Bevrijde Wereld

prominent aanwezig is met een kinderdorp, een wereldkeuken en een supergezellige infomarkt. Je ontdekt er alles over hun projecten in West-Afrika, Bolivia en de Filipijnen. Op de Grote Markt, het Sint-Nicolaasplein en in het Castrohof kun je (gratis!) optredens meepikken van o.a. Clouseau, Daan, De Mens, Yevgueni, De Jeugd van Tegenwoordig of het Antwerp Gipsy Ska Orchestra.

www.villapace.be - www.bevrijdewereld.be

PROTESTACTIE FREE THE FIVE Op 12 september 2009 zitten de Cuban Five al 11 jaar vast. Het gaat om vijf Cubanen die opgepakt werden nadat ze in Miami infiltrerden in terroristische anti-Cubaanse organisaties, met het doel aanslagen tegen hun land te voorkomen. Na een proces vol onregelmatigheden en 11 jaar gevangenschap, kennen deze vijf mensen nog steeds geen gerechtigheid. Wereldwijd is een campagne aan de gang voor de vrijheid van de Vijf, die ondermeer gesteund wordt door negen Nobelprijswinnaars en honderden bekende gezichten. Ze roepen op om te manifesteren voor de onmiddellijke invrijheidstelling van de Vijf. Afspraak op vrijdag 11 september om 17 u, tegenover de VS-ambassade in Brussel.

www.cubanismo.net

VLAAMSE VREDESWEEK Van 25 september tot 4 oktober is er opnieuw een Vlaamse Vredesweek. Dit jaar staat die in het teken van klimaat en conflict. De Vlaamse Vredesweek ziet in de dreiging van een klimaatramp ook een opportuniteit voor vredesopbouw. De hele wereld staat meer dan ooit voor de historische noodzaak om zich te verenigen en samen het klimaatprobleem aan te pakken. De Vlaamse Vredesweek wil dit thema aankaarten en tot actie oproepen. Zoals elk jaar gebeurt dit door allerhande acties en colloquia te organiseren, vredeswakes te houden, politici te interpellieren, educatie-materiaal te verspreiden, lezingen te brengen en vredesinitiatieven op te starten.
www.vredesweek.be

Filipijnse vrouwen maken een **VUIST**

In de Filipijnen worden vrouwen nog te vaak als tweederangsburgers behandeld. Gabriela steunt de Filipinas bij het verdedigen van hun rechten.

FOTO GABRIELA

GEZONDHEIDSZORG

Gabriela richtte, samen met het Belgische Geneeskunde voor de Derde Wereld, een project op dat zich richt op gezondheid in de sloppenwijken van Manilla. Ze brengt er de vrouwen samen in gezondheidscomités, biedt opleidingen en advies rond medische thema's, en geeft juridische steun aan slachtoffers van huiselijk geweld. Ondertussen volgden reeds drie andere steden haar voorbeeld.

MISBRUIK EN PROPAGANDA

De economische en politieke situatie op de Filipijnse archipel verergerden tijdens het nu al acht jaar durende regime van president Gloria Arroyo voortdurend. Corruptieschandalen, machtsmisbruik en politieke moorden zijn schering en inslag, en hoewel de president graag pronkt met een dalend hongercijfer en met sociale projecten, blijken die vaak pure propaganda. Vrouwen hebben het extra moeilijk. Door de economische crisis moeten ook zij buitenshuis aan het werk, terwijl ze nog steeds als minderwaardig worden beschouwd. Vaak belanden ze in de informele economie, met lage lonen, werkonzekerheid en niets van sociale zekerheid als gevolg. Bovendien gaat ook het seksueel misbruik in stijgende lijn. Dit alles heeft natuurlijk zijn invloed op de gezondheid van de bevolking. De regering investeert bovendien slechts 1,1% van het BNP in openbare gezondheidszorg, vijf keer minder dan het budget voor het leger.

REGIONALE AFDELINGEN

Gabriela zag in 1984 het levenslicht als nationale koepel van vrouwenorganisaties. De organisatie vormt via haar regionale afdelingen een netwerk voor het opvolgen van vrouwenrechten, en dit op alle mogelijke vlakken. Centrale thema's zijn genderdiscriminatie, huiselijk geweld, het recht op gezinsplanning en gezondheidszorg voor vrouwen. De hulp die Gabriela biedt, neemt verschillende vormen aan. De organisatie zorgt voor bewustmaking rond gezondheid en helpt vrouwen die het slachtoffer zijn van opsluiting, misbruik en andere vormen van geestelijk en lichamelijk geweld. Ze richt wijkgezondheidscentra op, waar ze o.a. vrouwen opleidt om kleine medische problemen de baas te kunnen. En met politieke acties zet ze de overheid onder druk om de Filipijnse vrouwen te geven waar zij recht op hebben.

CLAIRE BRACKE

• www.gabrielaphilippines.wordpress.com